

Pretiuu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 72.

— Sibiu, Sambata 11/23 Septembre. —

1882.

Romanii romani sunt?

(Urmare si fine.)

Asia, capacitatea innascuta! Progresulu se póte impedecá in multe forme, ci facultatile spiritali ale unui poporu vinu a se judecá dupa capacitatea lui innascuta. In acestu respectu ne cunóscemu noi pe noi, apoi judece adversarii nostri ori-cum le place si cum le convine dupa interesele si scopurile loru cunoscute totu asia de bine. Capacitatea innascuta a poporulu romanu ne este bas'a presentelui si speranti'a venitoriulu nostru. Romanulu are vigórea sufletulu si a corpulu. Bertranu la alte rase nu au acea vigóre cá la noi. Romanulu e ageru la mente, luminatu la judecata si petrundietoriu, si asia elu numai ocaziune se aiba, e in stare cá se faca progresu, cá se si intréca pe alte popóra. Se pare cá dn. Török a judecatu despre facultatile romaniloru dupa acei romani miseri si amariti, ale caroru cadavre le-a taiatu in sal'a anatomica din Clusiu. Pe noi ne dóre cá sunt saraci si misiei intre noi, cá adeverintie viue ale apesariloru milenarie; inse daca antropologii facu atáta studiu si sacrifica atáta timpu, cá se scrutedie capetínele mortiloru, faca studiu, cá se cunósca pe romanu nu numai mortu, ci si viu, in activitate si in masse mai mari, si atunci voru vedea, cá si moletatea misieiloru acopere elasticitate minunata, si cá din faci'a acelora stórsa de fóme, luescu radiele unui spiritu inaltu.

Avemu noi si alti adversari, nu numai pe unii antropologi; aceia venindu in atingere cu poporulu, ne dicu, cá ei, cei culti, abia potu urmarí mentea romanulu necultu. Ei, faca antropologii ce dicu, si voru vedé, cá romanulu s'a nascutu din semidieu, si e descendente adeveratu alu domniloru lumei.

Dn. Török dice, cá nici tipulu fisicu nu ni e romanescu, si de aici deduce apoi, cá nici potemu fi romani. In stravechime cultur'a in Egiptu a fostu legata de caste, ci si asia restrinsa intre margini prescise, si totusi acea cultura egipténa dupa mii de ani totu acea faci'a ni-o arata, cum se vede de pe monumentele vechi egiptene. Cu tóte aceste, invetiati de pe acele monumente deducu rasele diferite, ce au domnit canduva in Egiptu. Si noi avemu monumentulu nostru la Rom'a: co-

lumn'a lui Traianu. Bine cá este, cá-ci altumentrea ni s'ar aduce la indoiéla si aceea, cá amu venitu din partile romane aici. In timpulu lui Traianu pictur'a si sculptur'a au fostu desvoltate, in cátu si unu Michel Angelo cu 14 seclii mai tardiu de pe acele a invetiatu. Pe column'a lui Traianu sunt taiate bataliele romaniloru cu dacii, si asia avemu totu dreptulu a ne poté provocá la ea.

Italianii potu pretinde in prim'a linia, a fi considerati cá descendenti mai de aprópe ai romaniloru vechi, si ce dicu ei insii in acestu respectu? „La confederatione latina“ ce ese in Rom'a, scriindu in an. 1873 Nr. 5, despre rase, dice intre altele: „Imperocche non è popolo latino, che piu s'identifichi co' tipi della colonna Traiana, quanto i Romani del Danubio, e veder uno reggimento austriaco romano di oggi, fu come veder una legione antica romana“. Asia noi suntemu dintre popórale latine aceia, tipulu carora sémena mai tare cu tipulu romaniloru de pe column'a lui Traianu, sau adeca cu tipulu romaniloru vechi; deci cá se fimu totu noi, tipulu carora se abate esentialmente dela tipulu romaniloru vechi, cum dice d. Török, e absurditate adeverata.

Ci bine facu adversarii nostri, cá ne denéga si tipulu romanu, cá asia cu insesi armele loru, cu antropologi'a, ii potemu combate. Pe terenulu filologicu omenimea se imparte in trei rase: ariatica, semitica si turanica, asia pe terenulu antropologiei in rassa caucasica, mongolica si etiopica.

Multe absurditati mai scrisera unii invetiati despre noi, ci etiopi inca nu ne-au facutu. Ce se atinge de rass'a mongolica, dn. Ludov. Réthy din Dev'a, secuiv de origine, si-a facutu onóre a ne face mongoli, scriindu cá suntemu mestecatura de bulgari, slavi, bisermi, cuni si traci. Multa simplicitate supune Réthy despre fratii sei unguri cu tóta lingusirea sa, daca mai crede cá le póte scrie de aceste. Réthy se lauda in „Vasárnapi Ujság“, cá pe fetele de unguru le cunósce si din dereptu; me miru, cá pe romani nu'i cunósce nici din faci'a. Mongolii sunt cornurati la capu, si ochii le stau strimbu, kajlaszeműek, cum dice T., éra romanulu nu e cornuratu la capu, si ochii ne stau dreptu; asia ori-cine poté vedé, cá nu suntemu mongoli.

De rass'a caucasica se tínu indii, persii, circasii, armenii, grecii, de cari nu ne facu, si nici suntemu. Antropologii aici punu si pe judei. In anii trecuti se aflá unu germanu in Vien'a, care in o dissertatiune ne-a descinsu dela judei, inse omu cu minte si seriosu nu va dice cá suntemu judei. Vinu germanii si slavii; ci daca diferenti'a tipulu produce diferentia antropologica, nu potemu fi nici germani nici slavi. Aceste popóra in rass'a caucasica facu ramurile albenetie, éra noi facemu ramulu negritiosu. Mai sunt celtii. Celtii mare parte au intratu in rass'a latina; inse celtii sunt albastru la ochi, noi éra negri, si asia nu potemu fi nici celtii. Afara de aceste rasse este rass'a latina, la colóre, inaltime, talia, fire, facultati spiritali, in tóte asia cá noi, prin urmare nu ne remane decátu se ne tínemu de acésta.

Ci e intrebare, óre nu suntemu ceva poporu mestecatu? Sunt cari dicu, cá suntemu daci, si cá dacii fiindu invinsi de romani, au invetiatu limb'a romana; éra noi acuma ne si laudamu cu numele invingatoriloru nostri, si dicemu, cá suntemu romani. Nici istoricii nici filologii cei mai renumiti, din cáti a produsu pana acum Europ'a, nu sciu spune nici pana in dio'a de astadi, ce limba au vorbitu dacii, si asia adversariloru nostri e destulu, cá se le fimu unu poporu bastardu, cu origine obscura. Inse nu e asia. Daca dacii au fostu ómeni, cum au si fostu, apoi au trebuitu se si apartina la una din rasele omenesci, ori-ce limba voru fi avutu; éra daca dacii nu s'au tínutu de rass'a latina, tipulu loru s'ar vedea in noi, in romani. Slavii au strabatutu in seclulu alu 6-lea si in Germani'a, istori'a loru nu ne spune tóte tínuturile, pe unde s'au asiediatu, tocma inse Virchow a aflatu, cá de pe tipu se potu cunósce ómenii in Germani'a, pe unde s'au asiediatu slavii. Éca, asia aru poté aratá antropologii de pe tipulu nostru, cá de ce rasa ne tínemu, daca amu fi sau daci mestecati cu romani, sau romani mestecati cu ori-ce altu poporu, care se nu fia de rassa latina; inse precum amu vediatu si precum este in adeveru, afara de rass'a latina nu e rasa, de care ne-amu poté tíné. Pe lánga tipulu fisicu limb'a este criteriu mai eminentu pentru rass'a unui poporu. Daca noi amu fi daci, cari au

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Dlu Slavici si serbarea „Romaniei June“ intru onórea „Convorbiloru literare“.

„La langue est leur (des Roumains) marque de noblesse au milieu des barbares“. Edgar Quinet. „Audiatur et altera pars“.

(Urmare.)

Peste tóte acestea si altele de acestea „Daci'a literara“, pornita in 1840 de prea meritatu antesemananu atátu politicu cátu si literaru alu romanime, M. Cogalniceanu, suscepú si critic'a literara espressu in program'a sa. Frumósa-i programa se resume adeca pe scurtu: in a parasi politic'a si a se ocupá numai de literatur'a nationala; a face abnegatiune de locu si a fi numai fóie romanéscu; a aduce, afara de compusetiunile redactiunii si ale colaboratoriloru, numai cele mai bune scrieri originali de prin diuarele rom., asia cátu fóia cestiunata se fia unu repertoriu generalu alu literaturéi nóstre; a se ferí pe cátu numai se póte de traductiuni, cari devenise pentru scriitorii rom. manje si omori gustulu originaru; pentru tóte si peste tóte aceste a mánua ó critica nepartinitóre, criticándu cartea, éra nu persón'a.

Vedemu dara, cá scriitorii rom. din timpurile „starii chaoticé“ a literaturéi nóstre inca simtia necessitatea si sciea pretiui folosulu critice, deprindendu-o de faptu pe câmpulu junei literature rom. cu mai multe diecenie inainte de resarirea „directiunii nóue.“ La nascerea acesteia, critic'a literara rom. éra dejá binisioru de inaintata in etate.

Vedi bine, mesur'a critice perfectiunate din dilele nóstre nu o putemu aplicá la dens'a. Sunt óre pentru asta de inculpatu scriitorii nostri din cestiunatele timpuri? De buna séma nu. Ar fi nejustu in gradulu supremu a asteptá, cá ei, cultivatorii unei literaturi abia

de ieri de alalta cevási mai viguróse, se fia inventatu si facutu, ceea ce chiaru si apusulu de multu civilisatu si cultu abia in seclulu nostru alu luminarii si sciintieloru si in parte abia in dieceniele mai dincóce a stabilitu pe base mai solide: intielegemu principiile si regulele critice si estetice. Ba in privinti'a multoru parti ale acestor'a si adi stau in certe si dispute, si voru mai stá. A pututu deci prea bine dlu T. L. Maiorescu se ia in „Criticele“ sale pagine intregi din estetic'a lui Vischer, cum i-o documenta an-tiertiu dlu Ar. Densusianu; nu-si putura ínse si scriitorii rom. predecesori luá de indreptariu opulu laudatulu mare maiestru alu estetice, din simpl'a cauza, cá-ci acesta aparú abia in 1857.

Se intielege drept'acea de sine, cá literatorii rom. ai aceluor timpuri esercitara critic'a „corespondietoru stadiulu nostru de desvoltare, pururea tínúndu comptu de progressulu la celealte popóre“, care principiu nu'lu profesara si profesédia numai „Convorb. lit“, dupa cum afirma dlu C. Popazu, ci tóte literaturale tuturor timpurilor. Asia si literatur'a rom., dela inceputulu seu si pana adi. Lucrulu e fórtu naturalu. Pentru-cá starea literaturéi si starea societati respective sunt totudeauna cea mai fidela oglinda reciproca; un'a isi vede tipulu in cealalta, si vice-versa. Unu poporu pe unu gradu mai scundu alu culturei nu va produce nu sciu ce minuni de literatura si de arti: éca deci cá literatur'a sa va corespunde stadiulu seu de desvoltare. Cunoscentie varie si multe inca va fi constrinsu se invetie unu atare poporu dela altele mai inaintate: éca-lu deci tínúndu, cu voie fara voie, comptu de progressulu la celealte popóre.

Éra decumva sub fras'a, cá „literatur'a nóstra se corespunda stadiulu nostru de desvoltare“ e de a se intielege santionarea cutaroru gerguri provinciali in intregu cuprinsulu loru de limba literara rom., apoi unu asia principiu ilu tínemu gresitu si in urmarile lui funestu pentru gíntea romana. Unu atare principiu n'a urmaritu de candu e lumea dóra nici o literatura in calea desvoltatiunii sale. De acea vedemu cu bucurie,

cá si insusi capulu nóuei scóle incepe acum a-si reintórcé inctinelu rud'a carulu din directiunea dela inceputu, prescriindu invetiaceiloru sei unele regule de purificarea si neologizarea romanescéi.

Totu pe córd'a presiedintelu ó mēna si dlu S. Halitia, carele in operatulu seu, dupa dlu Frunza, concentratu in directiunea critica in literatur'a nóstra, imprespétandu in memoria fia-carui fasele prin cari ne-a trecut literatur'a, cu deosebire a datu o icona a ei dela 48 pana inainte de ivirea critice in literatura. Dlu H. afla si in asta epoca scriitorii buni, cari putea serbi de modelu atátu in privinti'a formeí cátu si a contíntulu: C. Negruzzi, Alecsandri, Alesandrescu, Muresianu si alii; dar acestia remánu isolati, fara urmatori, din cauza, cá tinerimea crescuta in ideile timpulu de dupa 48 éra imbetata de laudele, cu cari jurnalistic'a incuragiá mediocritatile literare. Pe candu laudele éra in culme, pe candu unulu avea geniulu lui Horatiu, altulu intrecea pe Goethe si asia mai departe, pe atunci apare ceva nou in literatur'a nóstra, apare critic'a, si trage o dunga grósa peste formele nebasate ale culturei nóstre inainte de 60. Asia dlu S. Halitia. Se ne oprimu puçintelu aci.

Noi nu ne impedecamu in acea, cá si dlu Halitia atribue „directiunii nóue“ introducerea criticeí cá a unui ce nou in literatur'a nóstra; nici in aceea, cá prin acésta critica directiunista trage dunga peste intregu trecutulu literaturéi nóstre dela 1860 in susu, deci si peste epoc'a celoru mai mari poeti, relevati si de dsa, cu cari ne putemu laudá pana acum (te miri cá de pedépsa dungei scapara vreo optu ani pana la 1867, primulu anu alu „Convorbiloru lit.“ si „Junimeí“). Caus'a ínse, pentru care laudatii literatorii rom. corifei n'avura in restimpurile din vorba successorii mari, ori si mai mari cá densi, ni se pare cu totul alta, decátu cea indicata de dlu H.

Intr'adeveru cui nu-i este cunoscutu, cá prin anii 40—50 ai seclulu, in care traimu, éra si in regiunile Dunarii-de-josu si ale Carpatiloru cá de unu fluidu electricu ingrecata atmosfer'a de ideile liberali-umanitare,

inveiatu limb'a romana, sau romani mestecati cu dacii sau cu altu poporu, nu e cu potintia, că aceste se nu se adevéscă si din limb'a nóstra, nu e cu potintia, că se avemu elemente in limba. cuvente, forme, cari se arete acelu amestecu, acea influintia dăca. Cu ungurii, cu turcii, cu slavii nu suntemu mestecati prin casatorii, ci numai in atingere esterna, totusi in limb'a poporului romanu a intratu cuvente dela aceste popóra. Acelea cuvente inse nu au influintia asupra limbei romane, éra alte elemente straine nici adversarii nostrii nu dicu că afla in limb'a nóstra. Asia dăra si limb'a ne este unu criteriu, că nu suntemu daci, sau altu poporu neromanu, care numai cătu se'si fia inveiatu dela coloniile antice ale Romei acésta limba, pe care o au astadi preste diece milióne de locuitori in ambele Dacii, traiana si aureliana.

In limb'a romana nu se afla nici-o urma de limba dacica, afara numai dăca vei presupune cu filologii moderni, că unele radecini, a caroru origine nu se afla nici in latin'a nici in alte limbi, dóra, póte, cum va aru fi de origine dacica; credemu inse că este cu totul nedemnu pentru ómeni eruditi si de caracteru solidu, a voi se mai faca istoria pe dóra si póte, pe gâcite, pe nemerite, alergandu la hipotese cum alérga pruncii dupa fluturi, mesurandu dóne trei sute de cranii si din acelea voidu a combiná nu numai la facultatile spirituali, ci si la originea istorica a unui poporu homogenu de multe milióne, care vorbesce a ceea si limba, pe dóne teritorie vaste.

Asia dăra, dăca nu existu urme de limba dacica pe teritoriulu Daciei, ce s'au facutu popórale dăce genetice? La acésta întrebare au remasu până acuma datori cu respunsu toti adversarii romaniloru.

Din tote aceste resulta, că suntemu romani curati.

De altumentrea că se aratu, pe ce se basédia dn. Török, insemnu, că dupa densulu indicele de midiulocu alu capetínei romaniloru e: 84. 51. Inse dupa alti antropologi: 84. 06, éra la o parte a poporatiunei Franciei: 84. 07 si in Itali'a super. 83. 63 (antrop. Topinard). Germanii locuitori in masse compacte in tierile loru, nu au acea identitate a capetínei, cum avemu éca noi, cu popórale latine cele mai departate, si dăca acele tóta lumea le tîne de origine latina, ar fi stare adevératu neintielésa, că noi se nu potemu fi romani, descendéntii romaniloru vechi.

Asia au graitu cu mine unguri adevérati, si óresicum emotionati imi disera, că infratirea dela Turnu-Severinu dintre unguri si romani 'ia petrundu până in sufletu. Acolo Pulszki in numele scriptoriloru unguri cu capulu descoperitu si in faci'a lunei a recunoscutu si declarat, că suntemu descendéntii romaniloru lui Traianu. Si dn. Török se tîne de scriptoriloru unguri, de si scrie cu erori limb'a ungréscă, si asia acea declaratiune s'a facutu si in numele lui. Inse cum póte fi, că in Turnu-Severinu se fimu romani, éra in Bpest'a, unde a

aduse si propagate din apusulu Europei? Usiorarea sortei tieranului iobagitu, liberarea popóreloru aservite, fratierea, libertatea si egalitatea tuturor: formá tem'a la ordinele dilei. Si sguduitorele din furtunosii ani 1848—49, din caus'a reactiunii urmate pretotinde in anii urmatori, numai in parte mica realisara acele sublimi aspiratiuni.

Atari cercustari politico-sociali fecera, de se redică pe atunci p. e. la Magiari unu Petófi, intemeiatorulu scólei poetice magiare poporali; fecera, de Alecsandri intre 1842—52 cu adunarea si studiarea poeziiloru rom. poporali fundá totu asemene scóla poetica la noi Romani; fecera, de in societatea lui pasi in prosceniu mándr'a grupa a C. Negruzziloru, Gr. Alecsandriloru, A. Doniciloru, Bolintineaniloru, G. Sioniloru si a celoralalti, cari, cuprinsi de unu entusiasmu sântu pentru aieptatele ideii sublimi, producu pe câmpulu poeziei rom. cu deplin'a vigóre si virtute a tineretiloru, producu asia dicédu că unu agru înca verguru. Că-ci, dica cine ce va dice, productele geniului loru cele mai numeróse si de valóre mai neperitóre datédia din anumitele dóne diecenie. Asemenea e acésta, totu pe atunci, si dincóce de Carpati, începédu dela maistrulu innului si odei rom., A. Muresianu, până la soçii lui, alesu prin 1850 destulu de numerosi, intre cari si adevérate talente poetice cá Jos. Romanu, Georgiu Deheleanu si altii.

Vine inse timpulu de dupa tractatulu si conventiunea de Paris pentru principate; vine diplom'a de Octobre 1860 pentru Romanii ciscarpatini, si toti sunt necesitati a se aruncá pe terenulu politicu, spiritele celoru mai buni ai natiunii se absorbu in activitate febrila pentru a intemeia si asecurá drepturile politice-nationali de atáta lume de ani aspirate, éra acum, multe puçine, redobândite. Pré firescu lucru drept'acea, că productiunea pe câmpulu literaturii frumóse începé dela 1858—60 încóce, alesu cu respectu la calitate, a dá in câtva si pe câtva timpulu inderetu. Înca si mai firescu ni se va paré acésta, déca nu vomu uitá, că ori ce puteri producátore in lume, fia in natura

esitu cartea dlui Török, se nu fimu romani? Deci in numele fratietaiei si alu adevérului rogu pe domnii scriptori unguri, că se nu scria si se nu vorbésca in ventu, că se nu'si mai compromitta reputatiunea.

Satumare, 15 Septembrie 1882.

Joanu Marcu,
protopopu si parochu.

Dislocatiuni de trupe.

Dupace Maiestatea Sa ces. et reg. supremulu duce alu armatei sale imperiale aflá cu cale a decretá inmultirea regimentelor de pedestrime, a introduce si alte reforme importante in organizatiunea armatei, se facu dislocatiuni de trupe cá in timpulu de espeditiuni bellice. Anume pentru locuitorii Tranniei si ai Ungariei sunt nu numai interesante, ci si dorite acelea dislocatiuni, prin care batalióne si regiménte inrolate din aceste tieri, dăra scóse mai de multu in tierile proprie austriace, sau de patru ani încóce in Bosni'a si Hertiegovin'a, se intorcu éra si la vetrele loru. Cinci sau siése din acelea regiménte se compunu in maioritaea loru din romani. Asia e de ex. regimentulu numitu alu regelui Holandei, care avuse onórea de a fi tînutu in garnisón'a capitalei Vien'a, ceea ce se considera de mare distinctiune pentru ori-ce regimentu; asia este reg. Nr. 51 din comitatulu Clusului întorsu dela Bosni'a; asia regim. Nr. 64 din comitatulu Hunedórei; asia altele din Banatu, Bihoru, Satumare etc.

Un'a din cele mai interesante dislocatiuni a fostu pentru noi plecarea in 15 Septembrie de aici din Sibiu a regim. de linia Nr. 31 supranumitu mare duce Mecklenburg-Strelitz (numitu odinóra Leiningen, apoi si Culoz). In acestu regim. sunt 60% romani, are si unu maioru, câteva capitani si alti oficiari romani. Acestu regimentu fu dislocatu dreptu la Vien'a in loculu camaradului seu din partile Bistritiei. Acésta distinctiune in ochii nostrii este cu atátu mai semnificativa, cu cătu credemu a fi prea bine informati, că stramutarea lui de aici s'a intemplat in consideratiunea portarei sale frumóse si de modelu in cursu de 11 ani si 4 luni cătu a statu in garnisón'a din Sibiu. Dăra si simpatiile manifestate de cătra iutrég'a poporatiune la plecarea regimentului au fostu unice, calduróse si doióse. Ce vreti? Erau la cei mai multi parintii, fratii, sororile, concetateni si consateni, carii isi luau dio'a buna dela fetiori cá si dela oficiari, intre cari se afla multi ardeleni sasi si romani.

Pe la 11 óre trei batalióne din numitul regiméntu comandate la Vien'a se raliara mai ántaiu de inaintea casarmei celei mari, de unde plecara spre piatia, stetera in faci'a comandei generale cu dnulu colonelu Th. Gecz in frunte. Cum érá si di de tergu, stradele gemeau de multimea ómeniloru si tóte ferestrele caseloru erau ocupate de dame elegante. Comandantii de batalióne isi facusera raportulu la colonelu; trompetele sunara la rugatiune,

neanimata, fia in cea rationala, dela unu timpulu incolo se ehaurescu, până ce apoi se repara si restaura de nou. Dupa ani manosi urmédia ani sterpi, si intorsu.

Nu dar laudelor jurnalistiche si reciproce e de a se ascrie cestiunata lángedire literara. Atari laude esagerate si temeieri ale scriitoriloru nici cá pré ocurgu in diuarele nóstre din restimpulu din vorba; că-ci aceste abia aducea pe atunci si abia aducu mare parte si adi simplulu titlu si pretiulu nóveloru aparitiuni pe câmpulu literaturii rom., necum recensuni si critice temeietóre ori netemeietóre. Pe aci singur'a exceptiune o face in acestu respectu disertatiunea repausatului Justinu Popfiu despre literatur'a rom., pe care mai vértosu o si critica si sbicuescu dlu T. L. Máiorescu. Nu trebuia inse uitatu, că fara indoiéla talentatulu Popfiu a fostu in prim'a linie oratoriu, oratoriu bisericescu nu de tóte dilele, si cá atare stilulu oratoricu nu si-lu puté si sciú renegá nici in numit'a disertatiune, ceea ce încátva ilu si escusa. Apoi judecându impartialu, trebuie se-i concedemu meritulu, că disertatiunea lui, dupa „Tipografiile rom.“ de dr. Vas. Popu (1839) si mai deodată cu „Lecturarulu“ lui A. Pumnulu, a fostu dintre primele încercari de a dá conspectu alu literaturii nóstre.

Afirmatu-aru-fi inse Popfiu ori altii, că noi avemu dejá in cutari si cutari unu Horatiu, unu Goethe si mai scie Dumnedieu ce: óre la alte natiuni in foculu si entusiasmulu tineretiloru redesteptarii nationali nu s'a mai afirmatu asia ceva, ba si mai multu? P. e. intemeiatorulu istoriei literare magiare, Franc. Toldy, scrisese in istori'a sa, că odistulu mag. Dan. Berzsenyi a intrecutu in oda pe betránulu Horatiu. Eh, pentru acésta si alte asemeni pecate si gresiele (că-ci nimene nu e fara de pecatu) magiarimea juna, generatiunea de astadi, a aruncatu óre cu petri si cu tina in Toldy si in contimpnranii si predecesorii lui, că-ci acesti'a au frántu ghiati'a pentru literatur'a si cultur'a magiara? Departe se fia!

(Va urmá.)

apoi capell'a regimentului intoná unu himnu alt dorului, ochii multoru spectatori se implura de lacrimi. Domnii oficiari dela celelalte dóne regiménte din garnisóna, artileristi si husari, insoçiau pe camaradii loru calare. La momentulu datu regimentulu ridicandu drapelulu seu dela custodi'a priincipala (Hauptwache) plecá la gara, unde ajunse intre vivatele multimei, se si asediá in 27 vagóne de persóne si 24 de obiecte, cu o regularitate si precisiune admirabila.

Deputatiunea municipala condusa de dn. vice-comite A. Senor, a cetatiei cu dn. primariu G. Kapp in frunte, cum si deputatiuni din câteva comune rurale ocupasera peronulu garei. Corpulu oficiariloru formá unu semicercu impregiuru. Unu discursu pe cătu de scurtu, pe atátu de meduvosu alu dlui v.-com. care si dsa stetese odatá in acelea linii de onóre cá oficiariu, unu altu discursu alu dlui primariu pronuntiatu in termini alesi si purcesi dela ánima, ambele discursuri urmate de vivate intreite, provocara unu respunsu alu dlui colonelu Gecz, precisu, meduvosu, totuodata inse respiratoriu de sentimente amicabile si calduróse cătra toti locuitorii din Sibiu, din comitatu si din tier'a intréga. Dăra cuventele dnului colonelu care voru remanea intiparite in memori'a celoru ce l'au ascultat de aprópe, au sunatu in laud'a regimentului candu a disu: „Nici-unu fetioru din aceste batalióne nu'mi remane inapoi si nici-unulu nu este pedepsitu“. Se póte o lauda mai frumósa cá acésta?! Vivate si Hoch detunatórie respunsera la cuventele aceste.

Momentele plecării erau acilea. Parinti, frati si sorori, amici si cunoscuti se imbuldiau la vagóne, stringeri de mana, salutari cu batiste nu mai voiau se incetédie; mancarii si beuturi se dedeau din tóte partile, apoi soldatii incepura se cante de doru. Precisu la 12 1/2 óre locomotivulu fluiera, siuiera, si óresicum gemendu de greutate se pune in miscare, mai ántaiu incetu, apoi totu mai iute, pânăce disparú din ochii multimei.

Acestu regimentu s'a infintiatu inainte cu 140 de ani, adeca in anii de ántai ai domniei Mariei Teresiei, si analile lui sunt pline de fapte glorióse.

Comun'a Sibiiului a facutu regimentului presentu 900 fl. v. a. Din venitul unei petreceri la casin'a comuna in 11 Sept. intrase spre acelasu scopu unu venitu curatu de 270 fl. 31 cri. Din acei bani au fostu ospetati fetiorii la dóne statiuni mari, éra 500 fl. s'au adaosu la fondulu particulariu alu regimentului.

Fetiori de romani, mai alesu acei ce sciti carte, inbraçiosati carier'a militara si pretiuiti sciintiele militare mai multu decâtu până acuma; éra cei ce nu sciti carte, pe langa ce veti inveiá regula, fara caru viéti'a e numai o selbatecia, apoi vedeti lume si tíera, precum nu ati vedea nici intru o suta de ani in satele vóstre.

Politic'a dilei.

Vomu incepe cu spicuirea nóstra pe campulu celu mai intinsu din tóte alu politicei militante, din laintrulu monarchiei austro-unguresci.

Dupa câte catastrofe s'au intemplatu in Bosni'a si Hertiegovin'a, dn. Beniaminu Kállay avendu in calitatea sa cá ministru de esterne se si ingrijésca de acelea provincii cucerite dela turci, a caletoritu la Sereiavo si de acolo in diverse parti ale tierii. Dn. Kállay scie bine serbesce din anii in cari a servitu la consulatulu din Belgrad. Acésta sciintia'i ajutá cá se descopere multime de blastematii si defraudari comisse de cătra câteva functionari trimisi acolo, nu cá se fure, ci cá se administredie tier'a. Acei ómeni de nimicu au si fostu dati in judecata criminala. Intr'aceea dnulu Kállay s'a si bolnavitu reu, cătu de ostenéla cătu de suparare si manfa, mai virtosu dupace s'a convinsu, că acelea tieri nu se potu guberná cu sisteme biurocratice complicate, care totuodata costa milióne multe. Cu acésta esí la lumina, că venitul Bosniei nu va ajunge nici de aci inainte cá se copere spesele gubernarei, ci cá popórale celelalte ale monarchiei au se mai numere totu din pungile loru multe milióne spre acelu scopu. Ministrulu s'a intorsu la Vien'a si acum se lucra la alte proiecte.

In acelasu timpulu ur'a dintre germani si cechi devine totu mai intensiva, ce e dreptu inse, numai una din partidele germane din Austri'a, adeca cea pangermanista, pretinde domni'a absoluta a limbei germane preste celelalte, anume si preste limb'a cecha. Dăra acuma s'au inulpatu si slovenii din Stiri'a, Carinti'a, Carnioli'a mai bine decâtu până acilea si stau cu peptulu pentru drepturile limbei loru. Germanii sunt fórte reu desbinati intre sine. Este adeca partid'a austriaca sincera,

care tine atatu la dinasti'a Habsburg catu si la integritatea monarchiei; acesta voiesce se satisfaca pe celelalte nationalitati si combate pe pangermanisti in tote modurile.

In Galiti'a polonii au incalcatu tare pe ruteni, au si storsu multe favoruri dela gubernu. Din acesta si din alte cause sciute si nesciute, faimele despre unu resboiu apropiatu intre Russi'a si monarchi'a austro-unguresca nicidecum nu voru se amutiésca, ci ele se propaga mai virtosu prin pressa, ca si cum eruptiunea ar fi la usia.

In Budapést'a prin intorcerea ministrului presiedinte Col. Tisza dela Ostende, unde facu bai de mare, mecanismulu gubernamentale s'a pusu in miscare iute. Grija principala se pare a fi de ocamdata, ca tier'a se scape de cumplitulu deficit, acuma candu secerisiulu fu mai bunu decatu a fostu in 6—7 ani trecuti. Asia este, secerisiulu a fostu bunu, dara pretiurile cerealielor au scadiutu forte tare, se pote dice ca cu $\frac{1}{3}$ parte din pretiurile aniloru trecuti, prin urmare totu acolo esimu: Mai inainte ai vendutu 200 hectolitru cu cate 12 fl., acuma vindi 300 cu cate 8 fl.

Din mai multe sciri de colóre politica merita se ne insemnamu si celebrarea aniversariei de 80 de ani ai lui Ludovicu Kossuth in 20 Sept. atatu in capitala, catu si in alte municipie, precum in Clusiu, Temisior'a, Nyiregyháza si altele multe. Numai catu la ospetiulu Kossuthianiloru din Bpest'a, la care au participatu mai multi deputati, publicisti si alti honoratori, s'au intemplat si astadata scandale mari cu ocaziunea toasteloru. Dupace inaltiaru pe Kossuth preste tota omenimea, incepura se mai inchine si pentru altii, unii si in contra altora. Unu publicistu dela Dobritinu ridicandu paharulu incepu se defaime si chiaru se injure pe o parte mare a publicistiloru din capitala in termini grosolani, spunendu-le verde in faia, ca sunt omeni fara caracteru, carii n'au nici-o convictiune politica si nationala, carii se muta dela o partida la alt'a, dupa cum li se platesce mai bine, lauda astadi ce au defaimatu eri, scurtu, sunt speculanti si omeni de nimicu. „Pesti Napló“ dice, ca scenele cate urmara nu se potu nici descrie; destulu ca doi insi se luara de peptu, in catu sarira altii ca se i despartia. Unu altu oratoru incepuse se injure pe alte persone de positiunea cea mai inalta in statu in terminii cei mai mojicesci si numai prin strigate si larma asurditoria facura ceilalti ca se nu i se audia in afara mojiciele.

In alta di s'a tinutu la br. Aczel cunoscutu de candu cu batai'a jidovului, conferentia de mai multi deputati si redactori, cu scopu de a cautá si afla midiuloce spre infrenarea diarielor de revolveru si a pamfletariloru infami, carii facu atata rusine mare pressei ungueresci in ochii Europei.

Din Orientu avemu sciri totu asia de critice ca si inainte de batali'a anglo-egiptena. Cele mai noúe din Constantinopole sunt, ca conventiunea militara anglo-turcesca, cu care se jocase din capulu locului comedia gola, fu declarata de anglii ca nulla si nefacuta; mai departe, ca intre greci si turci totu mai curgu certele si totuodata preparativele.

Scirile mai noúe din Egiptu semena si astadi cu unu Sphynx egiptenu, totulu mai este inca enigma. Anglii au invinsu; se spune inse ca lucru certu, ca Austri'a, Itali'a si mai virtosu Russi'a nicidecum nu se bucura de acea victoria a loru. Ei au invinsu si semena ca voru se si domnesca in Egiptu, intru o forma sau in alt'a, dara apoi celelalte poteri ceru compensatiuni pe airea. Ei au ocupatu capitala Cairo, acolo inse plebea s'a revoltatu si Wolseley sta se traga din fortarétia cu bombe asupra cetatiei. Abdelah-pasi'a comandantele din Damietta cu garnisóna de 6 mii soldati negrii, ne voindu a se supune, s'au afluatu pentru elu asasini, cari ii ascusera soarele.

Din Russi'a. Imperatulu, imperatés'a cu pruncii si cu alti membrii ai dinastiei s'au mutatu in buna pace, dara sub cea mai rigorosa paza dela St. Petersburg la Moscva, unde are se se intemple coronarea. Nicolae principele de Montenegro inca a caletoritu la Moscva, unde este glorificatu ca si in St. Petersburg si cu atatu mai virtosu, dupace acestu suveranu micu, dara omu invetiatu si de curagiu mare, declará in audiulu Europei la unu bauchetu stralucitu, ca mari'a-sa si totu poporulu seu a fostu, este si va fi totudeauna multiamitoriu si credintiosu intre tote impregiarile imperatiloru Russiei si poporului seu.

Diarele mari din Russi'a, de si stau sub censura, continua cu discussiunile pline de ura si resbunare contra Austro-Ungariei. „Nowoie Vremia“ din St. Petersburg merge si mai departe declarandu, ca considerandu starea lucruriloru la lumin'a dilei, Turci'a europena este ca si impartita si anume

asia, ca Austro-Ungaria va lua Bosni'a cu Hertiegovin'a, Macedoni'a si Traci'a cu Constantinopole. Albani'a se remana principatu suveranu cu unu principe din Itali'a. Bulgari'a cu Rumeli'a, cu Serbi'a si Montenegrulu se se unésca intr'unu singuru statu sub celu mai demnu dintre domnitorii loru de astadi, sau pote sub unu archiduce austriacu. Transilvani'a si Bucovin'a se fia date de catra Austro-Ungari'a la Romani'a. Angli'a se ia Egiptulu; Franci'a se ia Siri'a, Tunis si Tripolis. Turcii se tina tota Asi'a mica (Anatoli'a) si sultanulu se si aléga resiedinti'a unde i place, in Coniah, in Brussa ori in Smirna.

Acestu proiectu face acuma rondu prin tote diarele Europei, si da materialu bogatu de vorbitu si disputatu la toti cati n'au altuceva de lucru. Destinulu poporaloru ca si alu coróneloru este in man'a lui Ddiu si numai elu scie din care ce se va alege. In totu casulu acestu proiectu este semnificativu mai virtosu din cauza, ca elu vine din capitala Russiei si din unu Paris sau din o Elvetia ori Belgiu, pe unde omenii isi alérga caii fara nici-unu freu sau scalusiu in gura.

Romania.

Infruntari din caus'a istoriei nationale.

In fine dupa vreo douedeci de ani se afla si dintre adeptii politice militante unu omu in Romani'a, care in asurditorulu sgomotu alu certeloru cotidiane, pe catu efemere pe atata si prosaice, isi aduse aminte, ca faptele si evenimentele meritorie, decisive, epocali ale unei natiuni aru meritá se fia culesc, alesc, scrise cu critica, incorporate la cele mai vechi, cu alte cuvente, ca istori'a patriei si a natiunei, acea magistra a vietiei, ar meritá se fia pretiuita si cultivata mai multu, decatu se cultiva mascarile si balacariile din romanele, din vodevilele, comedile si farsele frantiosesci si nemptiesci, ca si din cantecele spurcate dela caffè chantant, la care si duc parintii pe baiatii urdurosi, pentru-ca se i otravésca si se i pérda. Citimu adeca in „Natiunea“ Nr. 68 urmatóri'a lectiune venita la timpu:

„Sunt astadi cincini ani dejá, de candu resbelulu ruso-turcu a isbucitu. Acestu resbelu ne-a costatu multu sange versatu, multe perderi dorerose, multe sacrificii pentru tíera; multi copii ai Romaniei au remasu pe campiele Bulgariei, multi din trensii au gasitu mórtea in siantiuril dele Plevn'a si dela Smárdanu. Drapelulu independentiei nóstre a fostu stropitu de sangele nostru, si corón'a regala pe care Romani'a recunoscatóre a pus'o pe fruntea regelui seu victoriosu, a fostu castigata cu sabi'a in mana in midiuloculu baterieloru turcesci. Cu tote acestea nu trebuie se uitamu, ca daca ne a costatu mari jertfe, la róndu nostru multu amu dobanditu prin densulu. Acestu resbelu datorimu desteptarea din somnulu in care do atati ani stateamu adormiti, lui datorimu independenti'a nóstra, si crearea regatului Romanu, lui datorimu simpatie Europei, si increderea ce amu capatatu in noi insine; lui datorimu ceea ce suntemu astadi.

Nu este o persóna in Romani'a, se nu recunosca acestu adeveru netagaduitu.

Ei bine, sunt cincini ani dejá de candu resbelulu a fostu declarat si de candu armat'a romana a pasitu peste Dunare, si lucru durerosu pentru noi de a o marturisi, nu posedemu inca o relatie istorica complecta, scrisa in limb'a romana despre cele petrecute in 1877—1878, ca-ci nu voimu a vorbi despre oper'a domniloru Alesi si Popu si intitulata Resbelulu orientalu.

Scimu, ca in genere este destulu pentru o carte de a ficscra romanesce, pentru a nu gasi nici unu successu, dar aci nu este casulu.

La nevoie amu intielege mai multu sau mai puçinu, pentru ce clasele superioare ale societatiei nóstre arata acestu dispretiu literaturii nóstre nationale, pe care o considera ca multu inferióra ori careia mari literaturi straine. Amu intielege la nevoie indiferenti'a aratata de clasele de josu, care nu posedu destula cultura literara pentru nisce opere ce nu potu apretia.

Dar ceea ce nu putemu intielege, ceea ce ne umple de mirare, ceea ce ne revolta este, ca putemu fi destulu de puçinu patrioti pentru a nu ne mai interessá de cele petrecute in 1877 si 1878.

Aci nu mai este cestiune de cultur'a si de puterea intelectuala a poporului. Nu este nevoie de catu de ánima pentru a si iubi patri'a, a se bucura cu bucuriele sale, a se intrista cu durerile sale.

Amu lipsi ore de ánima? Ore patriotismulu nostru n'ar fi de catu unu cuventu? Ar putea cineva s'o creada, vediendu ceea ce facemu.

Éta patru ani de candu resbelulu este sever-situ si in acesti patru ani nu s'a gasitu inca unu Romanu care se celebredie intr'o carte, daca lasamu la o parte cartea dlui Alesi, purtarea armatei nóstre dinaintea Plevnei.

Maiestatea Sa Regele pusese o suma de 5000 de franci la dispositi'a ministeriului pentru a pune la concursu o istoria a resbelului. Trebuia se se numésca unu comitetu, se se publice unu programu etc. Pana astadi nu s'a facutu nimicu.

Gubernulu nostru care svárle totudeauna banii pe feréstra pentru atatea lucruri inutile, gubernulu n'a gasitu mijloculu de a inscrie in budgetu o suma catu de mica pentru a se putea infiintia doue sau trei premiuri pentru concursuri.

Academii'a nóstra, ai carei membri se incoronédia intre densii, unii pe alti atata de usioru, n'a vrutu se dé cea mai mica suma in acestu scopu. Primari'a in fiacare anu gasesce mijlocu de a risipi atatia bani in incercari nenocite de pavagiu, primari'a n'a pututu de catu se imite exemplulu datu de gubernu si de academia. Si éta cum patru ani au trecut si nu avemu cea mai mica istorie a resbelului.

Statulu nostru maioru elu singuru n'a publicatu inca relati'a sa oficiala.

Tote acestea sunt forte triste, ne place inse a constata, ca Maiestatea Sa Regele a fostu singuru a se gândi, ca resbelulu independentiei ar avea nevoie de a poseda istori'a sa.

N'ar fi ore timpulu pentru gubernu de a se gândi si elu la acesta trebuintia?

Este o rusine pentru tíera de a nu avea istorie. Este o rusine inca si mai mare de a nu poseda o singura relatie a resbelului din 1877—1878. Este o rusine pentru noi de a fi asteptatu patru ani pentru a consemn'a intr'o carte faptele cele mari ale armatei nóstre nationale.

De aceea ceremu cu insistencia ca o suma de câteva mii de franci se fia introdusa numai de catu in budgetu cu acesta destinatie anume.

Trebuie se ne gandimu: Ne trebuie o istorie a Romaniei pana la regulamentul organicu; ne trebuie o istorie a Romaniei dela „regulamentul organicu“ pana la 1858. Ne trebuie o istorie dela 1858 pana la 11 Februaru 1866, o istorie dela 11 Februaru 1866 pana la 10 Mai 1881.

Éta-ne intrati la rendulu nostru in sinulu marei familie europene, trebuie dar se putemu presentá titlurile nóstre de nobletia! Trebuie se reconstruim marea carte a vietiei nóstre nationale. Acesta este o datorie care o avemu faia cu noi si cu strainatatea.

Este o rusine pentru de a fi uitatu atatu timpu acesta datorie!

Alimentatiunea insuficienta si neigienica a tieranului.

(Urmare.)

In adeveru, cine cunosce modulu de vietia alu tieraniloru nostri, cine au vediutu de aprópe gospodari'a, gradin'a si mas'a loru, nu pote de catu a remanea incremenitu, si a se intrebá cu mirare, cum de traiescu inca in astu-felu de conditiuni. Ratiunea nóstra, deprinderile nóstre, cunoscintiele nóstre medicale, mai alesu, sunt suprinse, in catu adesea nu putemu deslegá marea problemu fisiologicu alu vietiei, candu vedemu in ce modu locu-escu, si cu ce alimente se nutrescu.

Rare-ori, forte rare-ori, mai alesu in Moldov'a, locuitorii dela tíera au o gradina. Sunt sate intregi in tier'a nóstra, in care abia se gasesce o cépa in pamentu.

Ce este mai comunu de catu castravetii?

Ei bine, am vediutu sate numerose, in care castravetii erau cultivati numai de jidovulu cárciu-maru, care singuru avea gradin'a lui de verdetiuri! Singurele legume cultivate de ei, sunt cu predilectiune fasolele, ce sunt semenate printre cuiburile de porumbu. Acestea si porumbulu aru putea se represente aprópe totalitatea substantieloru primitive, cu cari se hranescu densii. In urma adesea cativa catiei de usturoiu, sunt veriti in pamentu primaver'a, intr'unu quasi stratu de legume. Pe langa acestea vine cépa si cartofele.

Éta aprópe totu ce au in gradin'a loru. Adesea câte-va tufe de Minta si Vazdóge, constitue partea ornamentala!

Mosinenii (rezasii) se nutrescu mai bine, la ei mazarea, lintea, forte rare la tíera, castravetii, marariulu, ardeiulu, cimbrulu, patlagelele rosii (cele vinete mai ca nu se mananca la tíera), vardia cu

deosebire, si o buna parte din arborii nostri fructiferi, adesea si viti'a, necunoscute la ceilalti, sunt in cantitate suficienta.

Se scimu bine, ca in ce priveste alimentati'a la noi, avem a lupta cu trei cauze importante.

Prim'a este miseri'a in care se afla majoritatea poporatiunei rurale, astu-felu ca alimentati'a lor se reduce absolutu la strictulu necesariu de a nu muri, si atunci e compusa, dupa cum vom vedea, din substantie forte nesantose.

Secundo e, ca chiaru candu locuitoriulu dela ti'era dispune de ceva avere, totusi doui factori conlucra a se nutri in unu modu necorect. Acestia sunt postulu si deprinderea de a se nutri nu numai cu lucruri grele de digerat, dara adesea chiaru nesantose.

Tertio e, ca art'a culinara atatu de importanta in regimulu alimentaru, este aproape absolutu necunoscuta tieraniloru nostri.

Ca-ci, cate produse, gratia acestei sciintie de a face, pentru a dice astu-felu, din nimicu unu lucru bun si sanetosu, si in care ramura excelau inainte femeile romane, acum nu se mai cunosc? Astu-felu ca multe din alimentele loru indigeste prin textur'a lor, devinu adesea si mai indigeste prin modulu necorect cum ele se prepara.

Se discutamu pe rendu fia-care din aceste trei cestiuni.

Miseri'a, lipsele de totu felulu, si mai alesu lipsele ce lovescu directu asupra regimulu alimentaru, sunt o conditiune sine qua non, de vietia a sateniloru nostri.

Noi ne spaimantamu cu dreptulu candu citimu in descrierile romantieriloru, seu ale persanelor filantropice tristulu modu de vietia alu classelor lucrato're din Lyon, Paris si mai alesu din Londr'a. Anim'a no'stra se stringe de durere, si adesea deplangemu ac'asta sorte trista tocmai a aceloru dintre semenii nostri, cari lucr'edia mai multu.

Nimeni inse, seu pu'cini cauta a'si da s'ema de ceea ce se petrece la noi.

Candu vedemu cate o-data miseri'a in orasiile no'stre, care din fericire este forte redusa in raportu cu ceea ce se observa in alte centruri mari, ne consolamu cu ide'i'a, ca si celelalte clase din capitale mai splendide ca a no'stra suferu totu astu-felu; ba chiaru ne consolamu cu ide'i'a, ca la noi miseri'a in orasie este mai pu'cinu intinsa. Dara forte pu'cini cauta a isi da s'ema de urmatoriulu faptu.

La noi nu in orasie miseri'a si proletariatu au locu, nu o mica portiune din corpulu nostru suferu de acestu reu; in Romani'a, tota tier'a, adica aproape tota class'a locuitoriloru dela ti'era, sunt adesea in o positiune cu multu mai trista ca cei de pe urma uvrieri din centrurile mari ale Occidentulu.

De cate ori, si chiaru anulu acesta nu au muritu omeni la noi de fo'me? Ce voimu dara mai multu? Se pote ceva mai tristu ca ac'asta? Se pote ceva mai de pl'ansu? Si apoi ce origine au nenumeratele epidemii ce devast'edia comunele rurale, aproape necunoscute pana acum, daca nu totu acea iminentia morbila si mortala, creata prin unu regimu alimentaru multu timpu necorect si nesuficient!

Ceea ce pare paradoxalu si de totu curiosu, e ca ac'asta se int'empla in o ti'era agricola, de unde se exp'orta cereale in Europ'a, cari au ajunsu chiaru pana a fi numita de gazetari Granariulu Europei, si in care nu se afla de catu a 4 parte din poporati'a ce cu fericire aru putea trai in ea.

Noi pl'angemu pe Pari'a alu Indiei, depl'angemu pe Irlandesu, dara nu vedemu si nu audimu pl'ansulu aceloru ce muncescu stap'anulu tota diu'a pentru o suma ridicula, si carora mancarea este trimesa si aruncata ca la caini!

Nu audimu suspinele si nu depl'angemu, s'ort'a atatoru diecimi de mii dintre satenii nostri, cari de si muncindu de dimin'etia pana ser'a, abia au o bucata de mamaliga ca se 'si aline fo'mea.

Ce vrea ta'harulu cela de Joanu? . . . Asia e intrebarea boierulu ce isi bea cafe'u'a liniscitu, in cer'dacu la ti'era. A venitu se isi ia tainulu, i se raspunde.*)

Elu este platitu cincii galbeni pe anu, bezi doue parechi de opinci si mancarea.**)

Ce mancare are o se ve spunu indata.

In dilele de postu unu merticu***) de faina de porumbu, si nu din cea mai buna. Adaogati la ac'asta unu castravete crudu seu muratu (acru), o cepa si pu'cina sare in coltiulu glugei!

Éta regimulu ce urm'edia apr'ope 185 dile, ca-ci fasolele raru le man'anca elu, sunt prea scumpe!

Dilele de dulce, pe langa merticulu de faina, unu pumnu de fasole seu o mana de brandia, chisl'egu seu zara (de vaca). Carnea se int'empla de totu raru. Atunci seu a muritu vre o vita a boierulu, seu i se da pastrama facuta, camu totu din ejusdemu farinae!! . . .

(Va urm'a.)

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

Subsrisulu de si camu tardiu, totusi ve ro'ga cu tota modesti'a a da locu in pretiutele colone ale diuariulu „Observatoriulu“, urmatoriulu casu.*)

— (Morte de revolveru.) In 13 Augustu a. c. in comun'a Uroiulu-secuescu comitatulu Muresiu-Turd'a pre la inserate uniculu fiu Corneliu Danilu alu marelui proprietariu Joanu Corneliu, in etate de 12 ani, din curiositate amblandu cu unu revolveru alu tatalu seu, singuru fiindu in casa, la intrarea mama-sa pe usia care venea dela mulsulu vaciloru, vrendu se'lu ascundia in vesta se nu'lu vedea, din nenorocire descarcanduse revolverulu, glontiulu ce se afla in elu trecu prin mijloculu fo'lelui si mai esi prin spate afara. Se intielege de sine, ca atacandu partile interne, precum: stomachulu, urin'a, ficatululu, si plumanile, tenerulu baietu cadu la pamentu, si tatalu seu ce se affa preun'a claie de fenu audiendu sunetulu revolverulu sari diosu, si luandu-si prunculu in bracia, dupa cateva minute se tredi. Indata s'a si transportatu la medicii din M.-Vas'arhely, unde probandu la tote spre mantuinti'a tenerulu pruncu dupa suferintie grele in orele din urma, si vorbindu tare limpede in timpu de 24 ore isi dede pre bra'iale tatalu seu in mijloculu mediciloru sufl'etulu in manile creatorulu. Auctoritatile locali au permis parintiloru ca se'si transporte mortulu acasa, si s'a inmortentatu cu pompa in comun'a sa natala Uroiulu-secuescu in 15 Augustu a. c.

Uroiulu-secuescu, la 18 Septembrie 1882.

Joan Campienu,
parochu gr.-cat.

Cacuciu, in 14.9 1882.

In comun'a Sant-mihaiu, subprefectur'a Gurgulu, comitatulu Muresiu-Turd'a, adi in 14.9 a. c. pe la 1 ora d. am. — pe candu sufl'a unu ventu teribilu, din nebagare de s'ema in cas'a locuitoriulu Sim. Crisianu lui Mihaila s'au escatu focu si in 1 1/2 ore au arsu cincii case dinpreuna cu tote cele ce s'au aflatu in giurulu lor; daun'a inca nu este calculata.

In comun'a susnumita in a. 1873 lun'a Februaru arsesera mai multe case, intre care a fostu arsu si st'a biserica gr. cath., aceea inse prin stradani'a dreptucerdintiosiloru s'a edificatu din nou; dara precum nici inainte de ac'asta, asia nici dela restaurare inc'oce biserica nu este asigurata contra focului, precum nu sunt nici altele, din celelalte comune, si totusi nu a lipsitu multu ca se ardia din nou.

Eram de facia candu ardeau acelea cincii case, si am veditu cu ochii, cum se prefaceau in cenusia. Proprietarii caseloru arse nu au fostu de facia, fiindu-ca sunt omeni de cei saraci, cari de si au mosiile loru proprie, traiescu mai multu din castigulu de di, departati dela casele lor cu imblaciu, matura si grebla in spate, pe la alte comune. La stingerea focului s'au adunatu multime de omeni din alte comune vecine cu stropitori de apa si altele trebuintose, inse ce se vedi, ca nefiindu sermanii esercitati in asia ceva, si neavendu disciplin'a receruta la stinsulu focului, pu'cinu au ajutatu, in catu numai Ddieu au aparatu pe ceilalti locuitori.

Steau sermanii incremeniti cu furc'a de feru in mana si nu sciu ce se face, si de ce se se apuce, de catu ca isi tinu manile la frunte, pentru-ca se nu le bata fumulu in ochii — cei nespalati.

Ore nu ar fi bine, ca si in comunele din afara, departate dela orasie, intre locuitorii tierani se se probeie si introduca exercitiulu acela, care se recere la stinsulu de focu? inse cum si prin cine? — la ac'asta intrebare cugetu, ca vomu vedé unu respunsu mangaiatoriu si vomu primi unu sfatu bunu si „publice“**). Cincinatu.

Bibliografia.

— Calindariulu poporalu romanu, care cuprinde in sine pe langa calind. iulianu si gregorianu, tote serbatorile, datinele si credintiele stramosiesci, de Simeonu Manguca pe a. 1883 se afla sub tipariu in tipografi'a lui Julius Wunder din Biserica-alba, si catu de curenda va esi lumina, 11-12 colé de voluminosu, cu pretiu de 50 cr. v. a. (1 leu 50 bani).

Calindariulu cuprinde in partea literaria: 1) Metafisic'a magica a credintiei, a imaginatiunei si a rogatiunei; 2) Martinii, unu cultu alu dieului Marte; in acestu tractatu se esplica si „Lucinulu“ precum si „Dio'a ursului“; 3) Crucea mica, crucea mare, si postulu negru dela cruce pana la cruce; 4) Mor'tea paruta, sau omulu la cererea sa de viu ingropatu si dupa 10 luni era viu desgropatu; 5) Valv'a sau geniulu omului; 6) Visiunea lui Pope a renumitulu poetu anglesu; 7) Unu astrologu la curtea regelui Ludovicu alu XI din Franci'a; 8) Unu altu astrologu totu la curtea acelu rege; 9) Strigarea

*) In adeveru forte tardiu. Sciri de acestea daca se inveciescu, nu le mai citescu nimeni, ca-ci vinu altele cu mii'a preste ele. Red. „Obs.“

**) Numai voia se fia, exemplele sunt nenumerate; s'au datu si porunci se se cumpere la tote satele tulumbe de apa. Unde sunt? Red.

dioriloru la mortu (in versuri). Calindariulu se va depune spre vendiare la tote librariile din Austro-Ungari'a si Romani'a. Domnii colectanti capeta dela 6 esempl. unulu gratis.

— Gramatic'a limbii romane pentru clasele gimnasiale, carte didactica, autorizata de in. ministeriu alu instructiunei publice si alu cultelor, de Stefanu Neagoe profesoru de limb'a si literatur'a romana la liceu, cursu superioru, si la scol'a normala (pedagogica) din Barladu. Bene-merenti cl. II. Editiunea VI. Adaogita si imbunetatita. Barladu, 1883. Tipografi'a George Catzafany. Pretiulu 2 lei n. Aici la W. Krafft.

„Albin'a“ institutu de creditu si de economii in Sibiuu.

A dou'a tragere la sorti publica

a scrisurilor fonciare de 6% ale institutulu de creditu si de economii „Albin'a“ a urmatu in 18 Septembrie 1882 in present'i'a domnulu not. reg. publicu **Frideric Gundhart** si a doi membrii ai comitetulu de supravegheiare alu institutulu. S'au trasu, in val'orea totala de **fl. 20.600**, urmatorii numeri:

à fl. 100 Nr.: 1, 16, 22, 41, 47, 55, 68, 72, 105, 118, 130, 183, 184, 188, 195, 203, 215, 217, 250, 276, 277, 312, 321, 327, 341, 354, 363, 368, 377, 380, 387, 394, 425, 430, 433, 450.

à fl. 500 Nr.: 2, 32, 61, 69, 117, 144, 153, 165, 205, 209.

à fl. 1000 Nr.: 18, 29, 31, 55, 79, 115, 125, 135, 170, 180, 200, 238.

Cu incepere dela 1 Aprile 1883 aceste scrisuri fonciare se rescumpera la cass'a institutulu in Sibiuu, la filial'a sa in Brasiovu, si la „Banc'a comerciala ungara de Pest'a“ in intr'ega val'ore nominala, impreuna cu interesele curente; aceleasi se rescumpera si mai inainte ori-candu, prin escomptare, sau se potu schimbá cu alte scrisuri fonciare dupa cursulu dilei.

Cu 1 Aprile 1883 inc'eta interesele lor mai de parte si cuponii de interese scadietori mai tardiu, daca la presentarea scrisulu fonciar lipseacu, se subtragu din sum'a acestuia.

Din scrisurile fonciare esite la sorti la tragerea de mai inainte nu s'au prezentatu inca pentru rescumperare urmato'riile:

à fl. 100 Nr.: 163, 268.

Sibiuu, 18 Septembrie 1882.

(111)

Directiunea.

Depuneri de capitale pentru fructificare

se primescu la institutulu subsemnatu cu . 5% era sub conditiune a se insciintia ridicare depunerei cu 6 luni mai inainte cu . 5 1/2% interese.

Interesele incepu cu diu'a, care urm'edia dupa diu'a depunerei capitalulu si inc'eta cu diu'a premergato're dilei, in care se ridica depunerea, cu acelu adaosu inse, ca numai dupa acele capitale se dau interese, care stau depuse la institutu celu pu'cinu 15 dile. La 1 Ianuariu si la 1 Iuliu a fiacarui anu interesele neridicate se capitalis'edia si se fructifica mai departe.

La dorinti'a deponentulu se potu stabili in diu'a depunerei capitalulu si conditiuni speciale de esolvire, care se ins'enna in libelu si in cartea depuneriloru institutulu. In atare casu restituirea depunerei urm'edia dupa aceste modalitati speciale.

Depunerile trimise prin posta pe langa comunicarea adresei deponentulu, se resolu totudeauna in diu'a primirei.

Asemene se potu efectui prin posta anuciari si ridicari de capitale.

Sibiuu, in 21 Septembrie 1882.

(112) 1—4

„Albin'a“
institutu de creditu si de economii.

Anunciu.

Dnulu farmacistu D. Melinescu din orasiulu Tulcea in Dobrogea, avendu necesitate de unu ajutoriu (**licentiatu** sau **asistentu** in farmacie), doresce a incredintia acestu postu cu preferintia unui domnu din Transilvani'a, indeplinindu conditiunea de mai susu.

(110) 2—2

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**

*) Cerdacu, foisioru, filegoria; tain portiune, amen-doue cuvinte turcesci.

**) Bez'i turc., pe langa, si pe deasupra.

***) Mesura ce echival'edia cu o oc'a.